

تاثیر آموزش آنلاین و آفلاین در محیط یادگیری شاد بر روی دانش آموزان ابتدایی

فاطمه چنانی^۱، پوران فرهادی‌وندی^۲، پرینان غلامی^۳، مریم سعیدی ناشلیل^۴

^۱ دکترای زبان و ادبیات فارسی، مدرس دانشگاه‌های فرهنگیان استان خوزستان.

^۲ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان اهواز، پردیس فاطمه الزهرا^س

^۳ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان اهواز، پردیس فاطمه الزهرا^س

^۴ دانشجوی کارشناسی دانشگاه فرهنگیان اهواز، پردیس فاطمه الزهرا^س

چکیده

در سال‌های اخیر، فضای مجازی در میان دانش‌آموزان به محبوبیت قابل توجهی رسیده و نیز تاثیر بسیاری بر زندگی و یادگیری آنها بر جای گذاشته است. فضای آموزشی آنلاین امروزه در مرکز توجه قرار گرفته و از جمله ابزارهای بسیار کارآمد و موثری است که امکان یاددهی و یادگیری دانش‌آموز را فراهم نموده و با استفاده از اینترنت فرصت‌های متعددی، جهت افزایش اعتماد به نفس و یادگیری دانش‌آموز را مهیا می‌کند آموزش بر پایه فناوری اطلاعات باعث رشد ابتکار و نوآوری در دانش-آموزان شده و اینگونه ایده‌های جدیدی با تعامل بین معلم و دانش‌آموز و نیز، دانش‌آموزان با یکدیگر شکل خواهد گرفت. با گذشت مدت زمانی، شبکه شاد در حوزه آموزش و پرورش معرفی شد و این برنامه هم مانند بسیاری از برنامه‌ها و اقدامات جدید با نظرات مخالف و موافقی مواجه است و در کنار محاسنی که از این شبکه برای تداوم علم آموزی دانش‌آموزان عنوان می‌شود، معایب و نواقصی هم از سوی کارشناسان و اولیاء برای این اپلیکیشن ذکر شده‌اند. ما در این مقاله، قصد داریم تا به واکاوی چابستی، شیوه و نحوه کار در فضای آموزشی آنلاین، آفلاین و نیز شبکه شاد آشنا و به مزایا و معایب آنها بپردازیم.

واژه‌های کلیدی: تدریس آنلاین و آفلاین، محیط یادگیری شاد، اینترنت و آموزش مجازی.

۱- مقدمه

همانطور که می‌دانید مدارس و دانشگاه‌ها به دلیل شیوع ویروس کرونا به صورت آنلاین برگزار می‌شوند. در واقع با گسترش اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مختلف، چنین موضوعی بسیار ساده انجام خواهد شد و هیچ مشکلی وجود نخواهد داشت. شاید اگر ۱۰ سال قبل، ویروس کرونا شیوع پیدا می‌کرد هرگز امکان آموزش آنلاین وجود نداشت، اما در این دوره از زندگی با وجود گوشی‌های هوشمند و اینترنت، هر خانه می‌تواند به یک مرکز یادگیری برای دانش‌آموزان تبدیل شود. خوشبختانه با ارائه خدمات آنلاین در زمینه آموزشی، می‌توان رفتن دانش‌آموزان به مدرسه را لغو کرد و از شیوع و همه‌گیری بیشتر این ویروس در این دوران تحصیلی جلوگیری کرد. در ایران نیز مدارس سعی کرده‌اند تا از طریق پیام‌رسان واتساپ یا شبکه شاد شرایط آموزشی را برای دانش‌آموزان مقاطع مختلف فراهم کنند. اما آموزش آنلاین چه تاثیری بر یادگیری دانش‌آموزان خواهد داشت؟ آیا این روش جدید دانش‌آموزان را تنبل خواهد کرد و علاقه آن‌ها را به یادگیری کم می‌کند؟

امروزه، نقش و تأثیر چشمگیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر کسی پوشیده نیست. رشد و توسعه دانش، پایه‌های رشد فناوری به‌خصوص در زمینه اطلاعات و ارتباطات، فرایندهای تدریس و یادگیری را در هر زمانی و هر مکانی امکان پذیر کرده است. پژوهشگران اذعان دارند که معلم یا استاد مهم‌ترین عامل مؤثر در به کارگیری مناسب رسانه‌هاست و فناوری، سازه‌ای کارآمد برای یاددهی‌های مؤثر و مفید می‌باشد. حتی آنان به این حقیقت مهم اشاره دارند که معلم، عمدتاً جزئی از نظام یاددهی-یادگیری است. (رئوف، ۱۳۸۷: ۱۰۹).

در محیط آموزشی مدرسه و کلاس‌های حضوری به دلیل ارتباط مستقیم و چهره به چهره معلم و شاگرد، معلم از بازخوردهای تدریس خود به صورت آشکارتری آگاه می‌گردد و می‌تواند با مثال‌های متعدد، محتوای آموزشی را تبیین کند یا با مشاهده ناهنجاری‌های رفتاری فراگیرندگان و طرح نکات تربیتی، آنان را هدایت و راهنمایی نماید اما در محیط مجازی، این مسئله به راحتی بر وی مکشوف نخواهد شد. سواى شخصیت روانی و فردی فراگیرندگان که ممکن است مانع پرسش مجدد مطلب آموزشی از معلم در فضای مجازی و باعث احساس نگرانی از بازخوردهای غیرمنتظره معلم یا هم‌کلاسی‌ها شود، مسائل دیگری چون ناسازگاری اینترنت و قطع و وصل آن، فرایند آموزش را برای گروهی از دانش‌آموزان مختل می‌کند. این مشکلات موجب افزایش نگرانی و اضطراب روحی و روانی دانش‌آموزان می‌شود. از سوی دیگر، برخی از دانش‌آموزان، آموزش مجازی را چندان مهم تلقی نمی‌کنند و ممکن است حضور فعالی در کلاس درس نداشته باشند. در این گونه محیط‌ها استاد و معلم (یاددهنده) باید به طریقی عمل کنند که شوق و اشتیاق دانش‌آموز (یادگیرنده) را به طلب ارائه شده، افزایش دهند. معلمان آگاه و جدی، کلاس را به نحو شایسته و مؤثر کنترل می‌کنند و رفتار خودشکوفایی را از خود بروز می‌دهند. شایستگی آن است که معلم بداند می‌تواند کارش را هر چند هم که سخت باشد، درست انجام داد یا خیر؟!!

تأثیر تدریس آنلاین و آفلاین در محیط یادگیری شاد بر روی دانش‌آموزان ابتدایی

امروزه به دلیل مجازی شدن آموزش، تأثیر آموزش آنلاین بر دانش‌آموزان مشهود است در حالی که در گذشته‌ای نه چندان دور و تا سال‌های اخیر آموزش در اکثر جوامع دنیا به شکل حضوری و ارتباط مستقیم دانش‌آموزان با معلم در محیط مدرسه و در فضای کلاس برگزار می‌شد و به ندرت آموزش به طریقه آنلاین و از راه دور صورت می‌پذیرد. این ارتباط از طریق استفاده از اینترنت انجام شد.

کلاس مجازی شیوه نوین آموزشی است که به دلایل اتفاقات اخیر و در دوران همه‌گیری کرونا به یک روش پر طرفدار تبدیل شد و به اهمیت آن پی برده شده است. جذابیت، راحتی، تمرکز بیشتر، استفاده از محتوای آموزشی چند رسانه‌ای و شیوه‌های آموزشی خلاقانه، امکان بازپخش فایل جلسات کلاس مجازی از مهمترین اثرات کلاس مجازی در یادگیری دانش‌آموزان محسوب می‌گردد، که کلاس‌های مجازی فرصت‌هایی برای انعطاف‌پذیری، تعامل و همکاری متفاوت از محیط‌های یادگیری حضوری به زبان آموزان ارائه می‌دهد. از سوی دیگر بررسی‌ها نشان می‌دهد برای تعداد زیادی از خانواده‌ها به دلیل درآمد کم، همچنان تأمین هزینه اینترنت و خرید تلفن همراه برای فرزند خود و یا در بعضی منازل با توجه به تعداد دانش‌آموز بیشتر، خرید تبلت برای استفاده از بستر فضای مجازی و شاد، به یک معضل تبدیل شده است که در چنین شرایطی نمی‌توان انتظار داشت این دانش‌آموزان بتوانند با دغدغه‌های فراوان، به خوبی از آموزش‌های راه دور استفاده کنند.

آموزش آنلاین یکی از انواع آموزش‌های مجازی است، ولی پس از همه‌گیری و اپیدمی که در دوسال اخیر در کل دنیا شیوع پیدا کرده، زندگی انسان‌ها دچار تغییرات فزاینده‌ای شد که آموزش نیز از این تغییرات مستثنا نبود. در این طریقه از آموزش، بر خلاف شیوه آموزش سنتی، دانش‌آموز هر لحظه که نیاز باشد می‌تواند با معلم خود در ارتباط باشد و یا معلم اگر پیام یا توصیه‌ای داشته باشد می‌تواند در هر زمان با دانش‌آموزان در ارتباط باشد و در آموزش مجازی دانش‌آموز علاوه بر اینکه مشکلات یادگیری خود را می‌تواند از طریق ارتباط اینترنتی حل کند؛ بلکه یاد می‌گیرد علاوه بر دیدن فیلم و انیمیشن در آن و سپری کردن لحظات تفریحی، مشکلات علمی و تحصیلی خود را نیز حل کند و آنرا از بعد دیگر آموزش ببیند. این روش در یادگیری دانش‌آموزان نقش بسزایی دارد.

تاثیر آموزش آنلاین بر دانش‌آموزان

از آنجایی که آموزش آنلاین با محدودیت‌هایی روبرو است، در نتیجه می‌توان گفت که با آموزش‌های حضوری تفاوت زیادی دارد. اما این بدان معنا نیست که نتایج خوبی نخواهد داشت؛ در آموزش آنلاین بخش عمده‌ای از مسئولیت‌ها با دانش‌آموز است در نتیجه دانش‌آموز سعی می‌کند تا بیشترین و بهترین نتیجه را از آموزش ارسال شده توسط معلم، دریافت کند. در واقع تلاش دانش‌آموز برای یادگیری افزایش خواهد یافت و همچنین اگر در بخشی دچار مشکلات یادگیری شود، خودش به سراغ فیلم‌ها و آموزش‌های مختلف آن درس در اینترنت می‌رود تا یادگیری را کامل کند و بخش‌های نامفهوم درس را بیاموزد. در آموزش حضوری ما شاهد چنین چیزی مخصوصاً در ایران نیستیم که دانش‌آموزان برای یادگیری تلاش خاصی انجام دهند؛ زیرا برای هر چیزی به معلم مدرسه یا معلم‌های خصوصی تکیه می‌کنند. این روند جدید آموزش آنلاین به دانش‌آموزان فرصت بیشتری برای یادگیری خواهد داد. در واقع دانش‌آموز تمام روز وقت دارد تا درس خود را یاد بگیرند یا رفع اشکال کنند.

از سوی دیگر این آموزش آنلاین به دانش‌آموزان می‌آموزد که از دنیای اینترنت محتوا بیاموزند و فقط برای بازی یا تماشای فیلم و کارتون از آن استفاده نکنند. این موضوع می‌تواند بر استفاده‌ی دانش‌آموزان از اینترنت نیز تاثیر مثبتی بگذارد و آنها را با بُعد جدیدی از آموزش آشنا کند. البته آموزش آنلاین دانش‌آموزان کوچک‌تر، کار را برای خانواده‌ها پیچیده‌تر کرده و مسئولیت خانواده را در یادگیری و انجام تکالیف بیشتر کرده که کاملاً طبیعی است.

آموزش آنلاین بسیار جذاب و کاربردی بوده و حتی می‌تواند شیوه آموزشی را برای همیشه تغییر دهد. در حال حاضر تمامی کشورهای پیشرفته و در حال توسعه که درگیر کرونا هستند، آموزش آنلاین را پیش گرفته‌اند و این موضوع که برخی والدین و دانش‌آموزان معتقدند که به صورت آنلاین امکان یادگیری وجود ندارد کاملاً غلط بوده؛ زیرا این روش تاثیر خوبی بر یادگیری

دانش‌آموزان خواهد داشت. در آموزش آنلاین در واقع دانش‌آموز هر لحظه و هر جا معلم را در اختیار دارد و می‌تواند هر وقتی که با مشکل روبرو شد با معلم خود ارتباط داشته باشد. چنین امکانی هرگز در آموزش حضوری در اختیار کاربران نبوده و دانش‌آموز برای رفع اشکال یا سوالات خود باید صبر می‌کرد تا در روز آن کلاس، اشکالات و سوالات خود مطرح می‌کرد، آن هم اگر فرصت و زمان کلاس اجازه چنین چیزی را به دانش‌آموزان می‌داد.

استفاده از شیوه‌های آموزشی خلاقانه

خلاقیت در آموزش منجر به یادگیری تاثیرگذارتر و بهتر دانش‌آموزان می‌شود. در شیوه‌های آموزش مجازی معلمان با به کارگیری روش‌های خلاقانه آموزش را برای دانش‌آموزان جذاب‌تر می‌کنند. استفاده از روش‌های مدرن در آموزش نتایج خوبی را برای دانش‌آموزان به همراه خواهد داشت.

دانش‌آموز محور

آموزش مجازی یک شیوه آموزش دانش‌آموز محور محسوب می‌شود و معلم در آموزش آنلاین تنها نقش راهنما را برعهده دارد. دانش‌آموز به تنهایی زمان خود را برای آموزش و انجام تکالیف مدیریت کرده و از روش‌های مختلفی برای یادگیری استفاده می‌کند.

انعطاف پذیری ساعات درسی

این انعطاف‌پذیری به دانش‌آموز امکان می‌دهد در زمان‌هایی که آمادگی ذهنی لازم را دارد به یادگیری بپردازد و در نتیجه راندمان یادگیری او افزایش خواهد یافت.

دسترسی سریع و آنلاین به منابع

در شیوه آموزش آنلاین دانش‌آموزان به جدیدترین منابع آموزشی به صورت رایگان دسترسی دارند و بنابراین تنها با یک کلیک نکات مهم و کلیدی درس را در اختیار خواهند داشت.

استفاده از شیوه‌های ترکیبی آموزشی

در شیوه آموزش سنتی دانش‌آموزان تنها یک کتاب درسی برای یادگیری و مطالعه در اختیار داشتند. طبق تحقیقات انجام شده استفاده از جلوه‌های بصری نقش بسیار موثری در آموزش دارد. بنابراین در شیوه آموزش مجازی بهره‌گیری از ابزارهای مختلف آموزشی نظیر جلوه‌های صوتی و تصویری، میزان یادگیری دانش‌آموزان را چندین برابر می‌کند.

دسترسی به کلاس‌ها بدون محدودیت مکانی

یکی از مهمترین ویژگی کلاس‌های مجازی این است که دانش‌آموز بدون داشتن محدودیت مرزهای جغرافیایی به راحتی به تمام منابع آموزشی در هر کجای جهان می‌تواند دسترسی داشته باشد.

استفاده از آموزش مجازی به عنوان مکمل آموزشی

بسیاری از دانش آموزان می‌توانند از شیوه آموزش مجازی به عنوان تکمیل کننده آموزش‌های حضوری خود کمک بگیرند. به این صورت که پس از گذراندن دوره‌های حضوری، در دوره‌های مجازی شرکت کرده و مهارت‌ها و دانش خود را بدین طریق افزایش دهند.

بازخورد فوری در مورد آزمون‌ها

در شیوه آموزش آنلاین تست‌ها نیز به صورت آنلاین انجام شده و نتایج آزمون شما به زودی قابل مشاهده است. می‌توانید ببینید کجا خوب عمل کردید و کجا نیاز به پیشرفت دارید.

تاثیر آموزش آنلاین

- ۱- مهمترین نقش آن برای دانش‌آموزان به دلیل ارتباط از راه دور با استفاده از لپ‌تاب یا تبلت و گوشی‌های هوشمند جذاب و گیرا می‌باشند؛ آنها از چنین ارتباطی خسته یا کسل نمی‌شوند که می‌تواند گویای تاثیر آموزش آنلاین بر دانش‌آموزان باشد.
- ۲- در آموزش از راه دور می‌توان گفت این شیوه دانش‌آموز محور است و دانش‌آموزان علاوه بر استفاده از کتاب درسی خود همزمان می‌توانند به کمک اینترنت از چندین منبع استفاده کرده و از ابزارهای مختلف آموزشی بهره‌مند شوند و این روش میزان یادگیری دانش‌آموزان را چندین برابر می‌کند.
- ۳- مهمترین تاثیر آموزش آنلاین در دسترس بودن منابع آموزشی مختلف بدون داشتن محدودیت زمانی و مکانی و حد و مرز جغرافیایی می‌باشد.
- ۴- تاثیر آموزش آنلاین بردانش‌آموزان را می‌توان در تغییر شیوه مطالعه دانش‌آموزان یافت که امروزه کتاب و دفتر جای خود را به ابزار و کتاب‌های دیجیتالی داده است.

تاثیرات منفی آموزش مجازی چیست؟

- ✓ بازخورد دانش‌آموزان محدود است.
- ✓ باعث انزوای اجتماعی می‌شود.
- ✓ نیاز به مدیریت زمان و مهارت‌های انگیزشی قوی
- ✓ عدم رشد مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان
- ✓ امکان ارزیابی و پیشگیری از تقلب دانش‌آموزان در کلاس‌های آنلاین بسیار ضعیف است.

روش ارائه محتوا

آنچه پیش از هر چیز برای معلم و استاد در فضای مجازی اهمیت دارد، طرح درس مکتوب است. طرح درس، برنامه‌ای مدون و منظم است که یاددهی - یادگیری را آسان‌تر می‌کند. داشتن طرح درس در کلاس مجازی به مراتب مهم‌تر از کلاس‌های حضوری است. در طرح درس، عوامل اصلی فرایند تدریس به‌طور منطقی و به دور از آشفتگی پیش روی معلم قرار می‌گیرد و او می‌تواند با اعتمادبه‌نفس بالاتری به امر آموزش اهتمام ورزد. از طرفی، موجب القای اهمیت نظم و انضباط کاری به مخاطبان، طی آموزشی نهفته از سوی معلم خواهد شد. پس از آن، تغییر روش در تدریس است. یاددهنده برای اجرای آموزش اثربخش،

باید روش تدریس خود را به گونه‌ای تغییر دهد که بتواند محتوای درس را به شکل ساده‌تر از حضور در آموزشگاه (کلاس‌های حضوری) ارائه دهد. تعلیم و آموزش در فضای مجازی به دلیل تلفیق روش‌های گوناگون تدریس، نیاز به صرف وقت بیشتر و تلاش‌های مستمر دارد. از این روی، ضرورت دارد معلم، محتوای درس را در قالب‌های مختلف از جمله پوشه‌های شنیداری، نوشتاری، تصویری و چندرسانه‌ای تهیه و به دانش‌آموزان ارائه کند. از سوی دیگر، توجه به زمان آموزش نیز مورد تأکید است. زمان‌های طولانی تدریس، علاوه بر ایجاد نگرانی و خستگی و مشکلات جسمی و روحی برای دانش‌آموز، او را نسبت به حضور در کلاس بی‌رغبت می‌کند.

حضور به‌موقع معلم در محیط مجازی کلاس درس و نیز اعلام پایان تدریس و یا کلاس از سوی او، افزون بر آنکه امر آموزش را در یک سیر منطقی و خطی منظم قرار می‌دهد، شاگردان را از سردرگمی و پریشانی دور می‌سازد. بنابراین، توجه به زمان‌بندی در طرح درس مکتوب ضرورت دارد. بعضی از معلمان هنگام آموزش در فضای مجازی، گروه را یک‌سویه می‌کنند تا پرسش‌های دانش‌آموزان مانع اجرای تدریستان نشود. به نظر می‌رسد آنان این روش را به دلیل وقت محدود کلاس و یا پرسش‌های نابجای عده‌ای از دانش‌آموزان، مفید می‌دانند اما باید گفت کلاس درس، تعاملی میان معلم و شاگرد است و ارتباط این دو عنصر در فضای مجازی اگر بیش از کلاس حضوری نباشد، کمتر نیست. برای رفع مشکل پرسش‌های حاشیه‌ای و نابجای شاگردان، لازم است در آغاز درس، مقرراتی را برای آنان تعریف کرد؛ اینکه معلم (یاددهنده) به شاگردان (یادگیرندگان) اطمینان دهد که در پایان هر بخش، تدریس را متوقف خواهد کرد و به آنان فرصت سؤال خواهد داد؛ پس فراگیرندگان باید اجازه دهند که معلم محتوای درس را ارائه دهد و اگر سؤالی دارند، در زمان خود از معلم بپرسند.

ایجاد حس حضور و همراهی معلم با شاگردان، افزون بر آرامش خاطر دانش‌آموزان، محیط غیرحضوری را برای آنان، خوشایند و امن‌تر جلوه می‌دهد؛ زیرا مخاطبان اطمینان دارند که ارتباط بین معلم و شاگرد همچنان برقرار است و پس از تدریس، آنان با انبوهی از پرسش‌ها و اشکالات در این فضای پرمشغله رها نخواهند شد.

معلم مجازی با طراحی مناسب تکالیف متنوع و ارزشیابی‌های مستمر در آغاز و حین و پایان تدریس دانش‌آموز را با محتوای جدید درگیر می‌نماید و به او فرصت پرسش و پاسخ می‌دهد.

ارتباط کلامی

آنچه همواره در فرایند تعلیم و تربیت، به‌خصوص در آموزش‌های مجازی، مهم‌ترین و مؤثرترین گام محسوب می‌شود، ارتباط کلامی بین معلم و شاگرد است. مهارت در برقراری ارتباط کلامی و مهارت‌های هوش عاطفی مهم‌ترین عامل در ایجاد انگیزه و شور و شوق و تعامل بین معلم و شاگرد خواهد بود. نحوه بیان و کلام معلم در برخورد با دانش‌آموز در فرایند آموزش و پرسش و پاسخ بخشی از آموزش‌های رفتاری است که شاگردان به‌طور پنهان و غیرمستقیم در زمینه شیوه ارتباط با دیگران فرامی‌گیرند و در وجود آنان نهادینه خواهد شد و به تحول فردی و اجتماعی خواهد انجامید. گاه بی‌توجهی به این موضوع و ساده‌نگاری آن موجب بروز اختلالات رفتاری و آسیب‌های اجتماعی در زندگی آینده نوجوان خواهد شد. بر این اساس است که نظریه‌پردازان قدرت نرم، بخشی از جذابیت فرد الگوشونده را ناشی از سخن گفتن او، واژگان مورد استفاده و ارتباط کلامی‌اش با مخاطب تعریف می‌کنند.

فضای مجازی با وجود رغبت کاربران به استفاده از آن در مواقع یاددهی و آموزش برای نوجوان جذابیت چندانی ندارد و ممکن است هنگام تدریس معلم دانش‌آموزان حاضر در کلاس در سایت‌های دیگر مشغول گفت‌وگوهای دوستانه با یکدیگر باشند.

اینجاست که رسالت مهم معلمان در فضای مجازی آشکارتر می‌شود. معلم باید بتواند با ایجاد خلاقیت و تحول در آموزش‌های غیرحضوری، فضایی نشاط‌انگیز و مطلوب را برای دانش‌آموزان فراهم نماید؛ به طوری که آن‌ها برای حضور داوطلبانه و مشتاقانه در کلاس درس وی لحظه‌شماری کنند. در این میان، لازم است نحوه ارتباط و رفتار معلم در همین مورد به طور مجزا بررسی گردد. خوشایند بودن یک رفتار و لذت بردن از آن و اجتناب از امور ناخوشایند سبب میل به انجام دادن آن رفتار می‌شود. این موضوع یکی از عوامل انگیزشی تغییر رفتار در دیگران است (نوری، ۱۳۹۶:۶، به نقل از فیسکه).

معلم در آغاز تدریس با اطلاع از حضور دانش‌آموزان، کلاس را با نام و یاد خداوند شروع می‌کند و پس از آن گفت‌وگوی کوتاهی همراه با احوال‌پرسی از بچه‌ها انجام می‌دهد. شناخت دانش‌آموزان و صدا زدن آنان با نام کوچک، محیط آموزشی را دوستانه‌تر خواهد نمود. اگر معلم در جلسه گذشته پاسخ سؤال یا حل تمرینی را به جلسه آینده موکول کرده است، باید به قول خود عمل کند و در اولین جلسه پس از آن، با یادآوری به شاگردان، پاسخ‌گوی مسئله باشد، هرچند دانش‌آموزان آن را فراموش کرده باشند. گاه ممکن است بعضی از دانش‌آموزان با طرح بعضی مشکلات، فضای کلاس را به حاشیه بکشاند که در این صورت، معلم می‌تواند با بیان چند جمله کوتاه و ابراز همدلی نسبت به آنان، قول دهد که این مطلب را در فرصتی خارج از ساعت کلاسی در گروهی جداگانه بررسی خواهد کرد یا از آنان بخواهد نظرهای خود را پس از پایان کلاس در صفحه شخصی او قرار دهند. ممکن است در ابتدای کار، این روش برای معلم وقت‌گیر باشد و او نتواند آن‌گونه که مورد نظر مخاطبان است، آنان را اقناع کند، اما این روش موجب جلب اعتماد دانش‌آموزان خواهد شد؛ زیرا متوجه خواهند شد که معلم در حد توان خود قصد دارد به آنان کمک کند. همین مسئله محیط کلاس را در حالت تعاملی دوستانه قرار خواهد داد.

نکته دیگر درباره انجام دادن تکالیف است؛ در فضای مجازی درخواست انجام دادن تکالیف زیاد و وقت‌گیر از شاگردان، علاوه بر آنکه روح و روان آنان را آزوده می‌کند، چندان هم ثمربخش نخواهد بود. بهترین روش انجام دادن تکالیف در همان زمان برخط (آنلاین) بودن بچه‌هاست. معلم در این صورت با دادن تکالیف کوتاه و پرسش از بچه‌ها آنان را به فعالیت تشویق می‌کند و پاداش را در لحظه می‌دهد. معمولاً دانش‌آموزان زنگ پاسخ‌ها را در همان لحظه اول می‌فرستند و این فرصت را از دیگران سلب می‌کنند. در این صورت، دانش‌آموزان ضعیف‌تر به حاشیه کشیده می‌شوند. رسالت تربیتی معلم در حین آموزش با بیان کلماتی ارزشی، معنادار می‌شود. او با ارسال جملات تشویقی و تربیتی در فضیلت صبر و تحمل، شاگردان را به رفتار صحیح فرامی‌خواند.

مشکلی که اکثر معلمان در محیط غیرحضوری و هنگام آموزش با آن مواجه‌اند، پرسش‌های تکراری دانش‌آموزان است. ممکن است پرسشی ساده به دلیل مشکلات قطع شدن و یا کندی نت برای دانش‌آموزان، نگرانی از عقب‌افتادن از کلاس و یا گم‌شدن پاسخ معلم در بین پرسش‌های بچه‌ها بارها تکرار شود و معلم هم آن را بارها متذکر شود. در این صورت، او می‌تواند با گفتن جمله «چه کسی پاسخ این سؤال را خواهد داد؟» از مشارکت بچه‌ها در اداره کلاس یاری بگیرد و سپس از همیاران سپاسگزاری کند. این روش، دقت بچه‌ها را افزایش می‌دهد. هرگاه دانش‌آموزی سؤالی را مکرر مطرح کند، دانش‌آموز دیگری پاسخ خواهد داد و مورد تشویق معلم قرار خواهد گرفت. این روش، موجب توجه و تمرکز دانش‌آموزان نسبت به سخنان معلم و نیز تعدیل رفتار آنان خواهد شد.

تدریس خصوصی

با آنکه معلم در تلاش است تا مباحث آموزشی را به‌طور منظم و مجزا و ساده و قابل فهم در اختیار دانش‌آموز قرار دهد، گاه لازم است با فراگیرندگان سطح پایین به‌صورت شخصی تعامل داشته باشد. بدین منظور در بعضی مواقع، با ورود به صفحه خصوصی دانش‌آموز و ایجاد ارتباط دوستانه با وی، مشکلات یادگیری را بررسی می‌کند و به رفع اشکالات آموزشی روی می‌آورد. این روش موجب می‌شود که فراگیرنده سطح پایین فعالیت‌های خود را با اشتیاق و با اعتمادبه‌نفس بیشتری انجام دهد و متوجه شود که تمام اعمال او برای معلم اهمیت زیادی دارد. در تدریس خصوصی به سبک دوستانه، معلم این مطلب را به دانش‌آموز القا می‌کند که یادگیری و فهم محتوا برای افراد سطح پایین کلاس هم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و تدریس برای آنان در محیط مجازی، محدود به یک زمان خاص نیست.

دخالت دادن والدین در تعلیم و تربیت

نکته دیگر، درگیر کردن والدین و بزرگترها در فرایند تعلیم و تربیت است. البته این روش باید با روابطی مثبت و به شکل داوطلبانه صورت پذیرد. معلم می‌تواند با طرح پرسش در قالب نظرسنجی از والدین، با نقاط ضعف خود در تدریس و نیز مشکلات رفتاری و یا نگرانی‌هایی که مغلّ یادگیری دانش‌آموز اوست، آشنا شود و آن‌ها را بررسی نماید. تعامل اولیا و مربیان در فضای مجازی، به نحو بارزی در ایجاد محیط درسی بانشاط و فعال برای شاگردان مؤثر است. هر چه آگاهی معلم از مشکلات آموزشی و تربیتی بیشتر باشد، حضور مشتاقانه دانش‌آموزان در کلاس فعال‌تر و مدیریت محیط آموزشی برای معلم آسان‌تر خواهد بود (نوری، ۱۳۹۶).

راهکارهای مشارکت والدین برای بهبود یادگیری نوجوانان و کودکان

محسن لعلی عضو شورای نظام روانشناسی استان اصفهان در گفت‌وگو با خبرنگار ایمنی در خصوص نقش والدین در کاهش مشکلات یادگیری فرزندان نوجوان در شرایط کرونایی، اظهار می‌کند: با توجه به شیوع بیماری کرونا آموزش آنلاین فرزندان امری اجتناب‌ناپذیر برای خانواده‌ها است، در واقع با شیوع بیماری کرونا و تعطیلی مدارس، آموزش آنلاین با وجود مزیت‌هایی که داشته است یک نوع دیگر از روش آموزش را به خانواده آموخته است. با آموزش آنلاین در دوران کرونا مشکلات تحصیلی، تربیتی و رفتاری دانش‌آموزان بیشتر شده و با کاهش تعاملات جمعی کودکان و نوجوانان مشکلات جسمی مانند چاقی را به همراه داشته است. (مظاهری، ۱۳۷۶).

وی اضافه می‌کند: والدین باید کلاس‌های مجازی فرزندان را جدی بگیرند. در ابتدای شیوع بیماری کرونا برخی خانواده‌ها بر این باور بودند که این کلاس‌ها چندان جدی نیستند؛ باید بدانیم آموزش تعطیل نمی‌شود و به فرزندان هم بیاموزند همان طور که در کلاس حضوری در مدرسه قواعد و قوانین را رعایت می‌کرد، باید در کلاس آنلاین نیز همه موارد را رعایت کند و پدر و مادر مقتدر می‌تواند این درخواست را از فرزند نوجوان داشته باشند. این روان‌شناس تصریح می‌کند: آماده کردن فضای خانه برای یادگیری مجازی فرزندان لازم است، باید خانواده فضای خانه را بدون آلودگی صوتی کنترل کنند تا فرزندان نوجوان آنها در کلاس آنلاین تمرکز داشته و دچار حواس‌پرتی نشوند. والدین استرس‌ها را از فرزندان دور کنند و مرتب منفی‌بافی نکنند و از نکات منفی آموزش آنلاین صحبت نکنند؛ چرا که توجه نکردن به این نوع رفتارها باعث ایجاد ناامیدی و افزایش استرس فرزند نوجوان می‌شود.

روند افزایشی اختلال یادگیری در پسا کرونا

توجه والدین به فرزندان نوجوانی که اختلال یادگیری دارند مهم است؛ پژوهش‌ها در دنیا نشان می‌دهد در پسا کرونا روند افزایشی اختلال یادگیری را خواهیم داشت، به دلیل اینکه خانواده‌ها از انجام تکلیف‌های درسی شکایت دارند و از معلمان انتقاد می‌کنند که تکلیف درسی، جزوه و مشق زیادی به فرزند آنها ندهند. خانواده‌ها باید بدانند در فضای مجازی دانش‌آموز نوجوان به صورت آنلاین حضور دارد و انجام تکلیف درسی و دستورات عملی‌ها هیچ تفاوتی با کلاس‌های حضوری ندارد و دانش‌آموزان هم موظف به انجام آن با مشارکت والدین هستند، فرزندان که مشکلات بیش فعالی و اختلال یادگیری و مسائل رفتاری دارند باید والدین نظارت و مشارکت بیشتری بر آموزش آنلاین آن‌ها داشته باشند.

توجه به مخاطبان

مخاطبان در فضای مجازی دیگر محدود به تعداد مشخص دانش‌آموزان در چهاردیواری کلاس نیستند بلکه خانواده‌ها نیز به‌طور ناخودآگاه در کلاس حضور می‌یابند و گوش به سخنان معلم می‌سپارند و بدین‌گونه، هدایت و تعلیم به‌طور پنهان و نهفته و غیرمستقیم نیز وسعت می‌یابد. از طرفی، خانواده‌ها همیاران مؤثری در ارائه آموزش و به‌خصوص پرورش نسل جوان هستند. در این زمان، لازم است معلمان با هوشیاری در صدد آن باشند که این موقعیت را به فرصت تبدیل کنند و بیشترین بهره را، به‌خصوص در مبحث توسعه تربیت دینی و آموزه‌های معرفتی ببرند. در این عرصه، نقش معلم به مبلغ تعمیم می‌یابد. البته معلم متخصص و آگاه در انتقال معلومات محتوای آموزشی توانایی زیادی دارد و این مقوله را تحت‌الشعاع مباحث تربیتی قرار نمی‌دهد. به هر روی، ماهیت کار معلمی هم دانش است و هم مهارت حرفه‌ای (رؤوف، ۱۳۸۷: ۵۶). تسلط و اشراف بر محتوای آموزشی و توانایی در انتقال داده‌ها خود یکی از عوامل مؤثر نفوذ معنوی معلم است؛ همچنان که بنا بر فرموده مقام معظم رهبری، «شرط تأثیرگذاری در جامعه، افزایش سواد و ارتقای نصاب علمی است» (دیدار مقام معظم رهبری با طلاب حوزه علمیه تهران: ۹۶/۶/۶).

بر پایه آنچه بیان شد، به‌خوبی می‌توان به نقش و وظایف سنگین معلم در امر تعلیم و تربیت در فضای پرمیاهوی مجازی پی برد؛ چرا که مخاطبان وی محدود به طیف خاصی نیستند و حتی خواص هم در برابر وی و ناظر تدریس هستند.

آموزش آفلاین

در این روش دانش‌پذیر با دریافت اطلاعات مربوط به دسترسی خود در سامانه می‌تواند از محتوای آموزشی خود که شامل فیلم، فایل متنی، صوت و یا ترکیبی از اینهاست استفاده نماید. در این روش نیز آزمون‌نهایی بصورت غیرحضورى برگزار شده و کارنامه صادر خواهد شد.

آموزش آفلاین برای چه کسانی مناسب است؟

- ✓ دانش‌آموزانی که امکان استفاده از اینترنت را بصورت مستمر و در کلیه ساعات ندارند.
- ✓ دانش‌آموزانی که امکان شرکت در دوره در زمان مشخص را حتی بصورت غیرحضورى ندارند.

انواع کلاس‌های آفلاین

در کلاس آفلاین فایل‌های آموزشی بصورت فایل ویدیویی یا فایل صوتی در اختیار شاگردان قرار می‌گیرد. معمولا کلاس، درس به درس و با پشتیبانی پیش می‌رود. اما بعضی دیگر از کلاس‌های آفلاین فایل‌های آموزشی بصورت یکجا تحت عنوان بسته آموزشی در اختیار شاگرد قرار می‌گیرد و معمولا پشتیبانی در این نوع کلاس‌ها صورت نمی‌گیرد و یا بسیار کم است.

کلاس‌های آفلاین که با فایل‌های ویدیویی

کلاس‌های آفلاین که با فایل‌های ویدیویی برگزار می‌شوند به این صورت است که از صفحه کتاب درسی یا صفحه کامپیوتر اسکرین رکورد گرفته می‌شود و مدرس، تدریس می‌کند. و هر جا نیاز به نوشتن دارد روی برد مجازی می‌نویسد. در حین تدریس به افراد تمرین داده می‌شود و باید حین ویدیو تمرین‌ها حل شوند. (برای طولانی نشدن ویدیو، احتمالا دانش‌آموز باید ویدیو را نگه دارند و تمرین‌های خود را انجام دهند. بعد از این که ویدیو بارگزاری شد و در اختیار شاگردان قرار گرفت، ظرف مدت کوتاهی فرصت دارند تا ویدیو را دانلود کنند. تمرین‌های مربوط به درس را انجام دهند و برای مدرس خود ارسال کنند. مدرس هم بعد از حدود یک روز (زمان تصحیح بستگی به نوع تمرین دارد) به دانش‌آموزان بازخورد می‌دهد. این فرآیند تقریبا کل کاری است که سر کلاس‌های حضوری انجام داده می‌شد. در کلاس آفلاین اکنون نوبت به تمرین‌هایی می‌رسد که قبلا تحت عنوان تکلیف در منزل به دانش‌آموزان محول میشد. در کلاس‌های آفلاین بعدی از اینکه مدرس تمرین‌های افراد را تصحیح کرد و اطمینان حاصل شد که درس آن جلسه یادگرفته شده، تمرین‌های منزل را برای محصلین ارسال می‌کند. محصلین فرصت یک الی دو روزه دارند تا پاسخ تمرین‌های خود برای مدرس خود ارسال کنند. همین طور که پیداست این پروسه برای شاگردان و مدرس بسیار زمان‌بر است.

کلاس‌های آفلاین که با فایل‌های صوتی

کلاس‌های آفلاین که با فایل‌های صوتی برگزار می‌شوند به این صورت است که فایل pdf یا تصویری از درس برای محصلین فرستاده می‌شود و مدرس صدای خود را ضبط می‌کند و درباره مباحث توضیح می‌دهد. این روند می‌تواند به صورت همزمان هم انجام شوند. یعنی سر ساعت مشخص مدرس و شاگردان در زمانی که از قبل انتخاب کردند، جمع شوند. مدرس روی pdf، عکس یا تصویر توضیحات را ارائه دهد. پس از پایان درس، شاگردان اشکالات خود را بپرسند و تمرین‌ها (تمرین‌های حین درس و تکالیف منزل) به صورت یکجا در اختیار افراد قرار می‌گیرد. از مزیت برگزاری چنین کلاسی این است که فایل‌های ارسالی که شامل pdf ها، عکس‌ها و فایل‌های صوتی معلم و همچنین اشکالاتی که شاگردان از معلم پرسیدند می‌تواند به مدت چند روز برای دانش‌آموزانی که نتوانسته‌اند به موقع سر کلاس حضور یابند، در دسترس باشد. کلاس‌هایی که با بسته‌های آموزشی برگزار می‌شوند. این بسته‌ها شامل ویدیوهای آموزشی هستند و با کیفیت‌های مختلف تهیه و تولید می‌شوند و معمولا به صورت DVD به فروش می‌رسند. درواقع یک محصول کمک آموزشی هستند و به تنهایی برای آموزش‌هایی که نیاز به فیت‌بک معلم دارید مانند آموزش زبان انگلیسی، کاربردی ندارند.

میزان اثربخشی کلاس‌های آفلاین

میزان اثر بخشی کلاس‌های آفلاین به نوع درس و موضوع درس و مخاطبین آن کلاس و مدرس کلاس بستگی دارد. به عنوان مثال اگر مدرس ریاضی هستید، می‌توانید با ضبط ویدیو کلاس خوبی را برگزار کنید. زیرا ریاضیات از قوانین پیروی می‌کند. جواب‌ها یا درست هستند یا غلط. حد وسط در این موضوع منطقی وجود ندارد. در ادامه می‌توانید کلاس حل تمرین را به صورت آنلاین برگزار کنید و به نکاتی که دانش‌تنش به شاگردانتان کمک زیادی می‌کند اشاره کنید. یعنی تلفیقی از کلاس آنلاین و آفلاین با حداکثر بهره برداری را داشته باشید. مخاطبین کلاس‌های آفلاین معمولاً افرادی هستند که به اختیار خودشان وارد این کلاس‌ها می‌شوند. عموماً بزرگسالان یا نوجوانان هستند. کلاس آفلاین مناسب کودکان نیست. میزان اثربخشی کلاس‌های آفلاین برای نوجوانان و بزرگسالان ارتباط مستقیم با مدرس دارد. اگر مرتب تمرین‌ها اشکال‌گیری شوند و به میزان مناسب به شاگردان فیت بک داده شود و پشتیبانی به صورت درست و اصولی انجام شود، موثر خواهد بود.

شبکه شاد و نحوه تدریس در آن

سامانه آموزش مجازی و از راه دور به صورت آنلاین می‌باشد که برای ارتباط بهتر میان دانش‌آموزان و معلمان ایجاد شده است و تا زمانی که شرایط اجرای حضوری کلاس‌های درسی مدارس فراهم نباشد، دانش‌آموزان می‌بایست در ساعات مقرر در کلاس‌های مجازی شرکت کنند تا از درس خواندن و مدرسه عقب نمانند. روش‌های مختلفی برای تدریس برنامه شاد توسط معلمان وجود دارد مخصوصاً در بروزرسانی آخر این برنامه که امکانات بیشتری به آن اضافه شده است و معلم می‌تواند از طریق پخش زنده یکطرفه، پخش زنده دو طرفه، تماس تصویری، ارسال فایل در گروه و کانال، تماس صوتی و ... تدریس را انجام دهد. البته آنچه که در روش تدریس مجازی اهمیت دارد، کیفیت مطالب ارائه شده است و معلم باید سعی داشته باشد که از میان گزینه‌های موجود، بهترین گزینه را جهت درس دادن انتخاب کند و دانش‌آموزان نیز بیشترین یادگیری را داشته باشند.

پخش زنده یکطرفه

امکان لایو در برنامه شاد از قابلیت‌های جدیدی است که در بروزرسانی اخیر این برنامه اعمال شده و تدریس را برای معلم آسان‌تر کرده است. بهترین روش و نحوه تدریس در برنامه شاد، پخش زنده است که به صورت یکطرفه و دو طرفه قابل انجام می‌باشد.

نحوه تدریس در برنامه شاد - پخش زنده دو طرفه

پخش زنده دو طرفه برای تعامل بیشتر میان دانش‌آموزان و معلم ایجاد شده است و معلم می‌تواند از این طریق، پرسش و پاسخ کلاسی را نیز انجام دهد. بدین صورت که ابتدا باید لایو را مطابق مراحل که گفته شد، شروع کند و سپس از دانش‌آموزان بخواهد که با ارسال درخواست به او، آنها را وارد پخش زنده نماید. بدین صورت امکان گفتگوی کلاسی فراهم می‌شود و اگر دانش‌آموزی مطلبی از تدریس معلم را متوجه نشود، این امکان برای او وجود دارد که با ارسال درخواست و شروع کردن لایو، سوالات خود را به صورت زنده از معلم بپرسد. (سایت نورمگز)

یافته‌های پژوهش

به دلیل اینکه هر دو متد آموزش آفلاین و آنلاین مزایا و معایبی دارند، آموزشی که شامل هر دو سیستم در یک برنامه باشد، بسیار قدرتمندتر عمل خواهد کرد. امروزه تقریباً داشتن تکنولوژی‌های جدید به راحتی برای همه قابل دسترس است و نسل‌های جوان هر روز از اینترنت و دنیای مجازی استفاده می‌کنند و برای آنها داشتن مطالب بصری و تعاملی برای مطالعه جذابتر از پایبند بودن به کتاب مدرسه در آموزش آفلاین است.

نتیجه‌گیری

همه انسان‌ها متفاوت هستند و همه زمینه و سرعت مطالعه یکسانی ندارند. روش‌های خاص مطالعه برای برخی بسیار کارآمد و برای برخی به هیچ وجه موثر نیست، افراد در محیط‌های مختلف زندگی می‌کنند و همه دسترسی یکسانی به آموزش ندارند. همانطور که تکنولوژی پیشرفت کرده است، روشی که ما مهارت‌های جدید را یاد می‌گیریم نیز پیشرفت کرده است. به لطف اینترنت، کسانی که علاقه‌مند به تقویت دانش و مهارت‌های خود هستند اکنون طیف گسترده‌ای از گزینه‌ها را در اختیار دارند. فراگیران و کارفرمایان اکنون می‌توانند از مزایای آموزش آنلاین و آفلاین استفاده کنند. این روش از زمان پیدایش و شیوع کرونا به عنوان روش جایگزین کلاس‌های حضوری مورد توجه قرار گرفت. در حال حاضر به یک شیوه پرترفدار آموزشی برای دانش‌پذیران تبدیل شده است. در این روش والدین بیشتر می‌توانند در روند یادگیری کودک خود حضور داشته و به او در پیشرفت تحصیلی‌اش کمک کنند. در کلاس آنلاین، مواد و محتوای آموزشی (تصویر، صدا، متن و فیلم) با بهترین کیفیت، با یک ارتباط دو طرفه بین اساتید و فراگیران ارائه می‌شود. آموزش‌های آنلاین و مبتنی بر فناوری، با ایجاد تغییراتی که در مفاهیم کلاس فیزیکی ایجاد کرده‌اند، محدودیت‌ها را از بین برده‌اند. به این ترتیب، افراد می‌توانند بدون محدودیت زمانی و مکانی، آموزش ببینند.

منابع و مأخذ

۱. رؤوف، علی. (۱۳۸۷). آنچه یاد می‌دهیم، آنچه یاد می‌گیرند: برای مدیران مدرسه، معلمان و پدران و مادران. چاپ دوم. تهران: انتشارات مدرسه.
۲. «شرط تأثیرگذاری در جامعه، افزایش سواد و ارتقای نصاب علمی است» (دیدار مقام معظم رهبری با طلاب حوزه علمیه تهران: ۹۶/۶/۶).
۳. مظاهری، علی اکبر. (۱۳۷۶). هشدارهای تربیتی، چاپ چهارم. قم: انتشارات هجرت.
۴. نوری، نجیب‌الله. (۱۳۹۶). عوامل و ساختار انگیزش رفتار انسان در اندیشه علامه طباطبایی. روان‌شناسی و دین، شماره ۴۰، (زمستان)، صص ۲۲-۵.
۵. مقالات معتبر سایت sid

The effect of online and offline education in happy learning environment on elementary students

Fatemeh Chenani¹, Pوران Farhadi Wandy², Parnian Gholami³, Mariam Saeedi Nashalil⁴

¹ Doctor of Persian Language and Literature, Secretary of Education of Shush Secondary School, Lecturer of Farhangian Universities of Khuzestan Province

² Undergraduate Student of Ahvaz Farhangian University, Fatemeh Zahra Campus

³ Undergraduate Student of Ahvaz Farhangian University, Fatemeh Zahra Campus

⁴ Undergraduate Student of Ahvaz Farhangian University, Fatemeh Zahra Campus

---

Abstract

In recent years, cyberspace has gained considerable popularity among students and has had a great impact on their lives and learning. Today, online educational space is at the center of attention and is one of the most efficient and effective tools that allow students to teach and learn and using the Internet provides several opportunities to increase students' self-confidence and learning. It-based education will lead to the growth of innovation in students and such new ideas will be formed by interaction between teacher and student as well as students with each other. Over time, a happy network was introduced in the field of education and this program, like many new programs and actions, is faced with opposing and agreeable opinions, and along with the merits of this network for the continuation of students' learning, there are some disadvantages and defects mentioned by experts and parents for this application. In this article, we are going to explore what, how and how to work in online, offline and happy network and to explore their advantages and disadvantages.

Keywords: Online and offline teaching, Happy Learning Environment, Internet and Virtual Education.
